

Yhdenvertainen ohjaus nyt ja tulevaisuudessa

Potentiaali-hankkeen webinaari 24.11.2021

Ohjelma 24.11.2021

12.30–12.40 Hankkeen esittely ja alkusanat

12.40–13.00 Potentiaali-hankkeen näkökulmia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön
Sari Miettinen, projektiasiantuntija, Turun yliopisto, tulevaisuuden tutkimuskeskus

13.00–13.30 **Potentiaali-hanke esittää: Yhdenvertainen opetus ja ohjaus opiskelijan polun varrella -malli.** Riikka Michelsson, lehtori ja Mervi Pasanen, lehtori, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tauko 10 min

13.40–14.30 **Paneelikeskustelu:** Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus opetuksessa ja ohjauksessa – huomioita nykytilasta ja tulevaisuudesta. Keskustelemassa:

- **Mia Teräsaho**, kehittämispäällikkö, Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa arvo -tiimi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- **Sinikka Aapola-Kari**, tutkimusjohtaja, VTT, dosentti (sosiologia, Helsingin yliopisto), Nuorisotutkimusverkosto
- **Anne-Mari Souto**, yliopistonlehtori, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto, Ohjauksen koulutus, Itä-Suomen yliopisto

14.30–14.45 Yhteenveto

Webinaarin toimintasäännöt

1. Pyri rakentavaan keskusteluun ja puheenvuoroihin. Kohdista kritiikki asiaan, älä ihmiseen.
2. Muilla osallistujilla voi on erilainen tausta, mieltymykset ja elämäntilanne kuin sinulla. Ota siis tämä huomioon keskustellessasi.
3. Älä oletta, vaan kysy. Emme voi tietää toisen kokemusta, ajatuksia, elämäntilannetta tai itsemääritellyä identiteettiä.
4. Huolehdi, että kaikki halukkaat tulevat keskustelussa kuulluiksi ja pääsevät osalliseksi.
5. Tyhmiä kysymyksiä saa kysyä ja mokat ovat sallittuja. Annetaan toisillemme tilaa erehtyä ja ollaan armollisia, itsellemme ja muille.
6. Syrjivä tai sortava kielenkäyttö ei ole sallittua.

Potentiaali-hankkeen toteuttajat:

OPIKELUN JA
KOULUTUKSEN
TUTKIMUSSÄÄTIÖ

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Koordinaatio: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
Kesto: 1.4.2019–31.12.2021
Päärahoittaja: Sosiaali- ja terveysministeriö / Euroopan sosiaalirahasto,
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (hankekoodi S21690)

TURUN
YLIOPISTO

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Mitä?

- Tavoitteena lisätä ohjaus- ja opetustyön ammattilaisten osaamista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä käytännössä eli esim. miten sukupuoli ja muut yksilöiden väliset erot tulisi ottaa huomioon opetuksessa ja ohjauksessa
- Hankkeen toiminta tähtää koulutuksen ja ammattien segregaaation (eriytyminen sukupuolen mukaan) purkamiseen
- Tuotamme tietoa ja kehitämme konkreettisia menetelmiä ohjaus- ja opetustyön tueksi
- Koulutamme:
  - Ohjaustyötä tekeviä eri organisaatioissa kuten Ohjaamot, nuorisotoimi, TE-toimistot
  - Ohjaus- ja opetustyötä tekeviä yläkouluissa ja toisella asteella

Miksi tärkeää?

Koulutuksen ja ammattien jakautuminen voimakkaasti naisten ja miesten aloihin tuottaa aiheuttaa haasteita sekä yhteiskunnan että yksilön tasolla:

- Palkkaerot, vanhemmuuden kustannusten epätasainen jakautuminen, töiden arvostus yhteiskunnallisesti
- Tarjolla olevat työt ja työvoima eivät kohta (kohtaanto-ongelma)
- Maailmojen ja kokemusten eriytyminen: vaikutus segregoituneen alan palveluihin ja tuotekehitykseen
- Yksilön ja yhteisön hyvinvointi → normit ja oletukset voivat estää yksilöä toimimasta yhteiskunnassa

Hankkeessa tuotetaan

- Yhdenvertaisen opetuksen ja ohjauksen malli
- Potentiaali-hanke suosittelee -videolista & keskustelukysymykset
- Potentiaalipolku-sovellus ohjauksen tueksi: www.potentiaalipolku.fi
- Malli tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttamiseksi oppilaitoksissa
- Malli turvallisemman tilan periaatteiden luomiseen oppilaitoksissa ja organisaatioissa
- Osallistava työpajamalli tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemojen käsittelyyn oppilaitoksissa
- Yhdenvertaisuus opetuksessa ja ohjauksessa -verkkokurssi
- Yksittäisiä harjoituksia ja välineitä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien teemojen ja segregaaation käsittelyyn oppilaitoksille, järjestöille, kuntien ohjauspalveluille
- Myyttejä purkava videosarja

www.potentiaalihanke.fi/materiaalit/

Potentiaalihanke.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Potentiaali-hankkeen näkökulmia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön

Sari Miettinen, projektiasiantuntija,
Turun yliopisto, tulevaisuuden tutkimuskeskus

Aiempien segregaatiohankkeiden kipukohtia?

- Erikseen ohjauksen kehittämishankkeita ja segregaatian purkamiseen tähtääviä hankkeita → miksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus ja segregaatian purkaminen eivät ole keskeinen osa kaikkea ohjauksen kehittämistä lähtökohtaisesti?
- Painopiste selvityksissä, nais erityisissä toimenpiteissä ja yksilöissä valinnan tekijöinä, ei ohjauksen käytäntöjen tai rakenteiden tarkastelussa ja kehittämisessä → pitäisi ottaa tarkasteluun myös valta, hierarkiat, normit, arvot.
- Olemassa on paljon oppaita, ohjeita ja opiskelupaketteja → puuttuu käytännön harjoituksia ja koulutusta niiden käyttöön.
- Puuttuu selkeä ohjausmalli?

Aiempien segregatiohankkeiden kipukohtia?

- Ohjauksen ”tasa-arvoharha”: ohjauksen lähtökohtana neutraalius, ohjaajan arvot ja ohjattavan tausta eivät saa vaikuttaa → tarvitaan keskustelua ohjauksen lähtökohdista, tavoitteista ja arvoista
- Koulutusvalinnan ”tasa-arvoharha”: nuori valitsee rationaalisesti, sukupuolesta riippumatta ja oikean tiedon pohjalta? → miten käsitellä tätä ohjauksessa ja opetuksessa?
- Riittääkö, että kannustetaan valitsemaan toisin jos ei pureta taustalla olevia arvoja, oletuksia, stereotyyppioita – tai käsitellä työelämän epätasa-arvoa?
- Mikä on estänyt ja estää muutoksen ohjaajien ja ohjattavien ajattelu- ja toimintatavoissa? Miten saadaan aikaiseksi käsitteellinen muutos?

Mitä uutta Potentiaalissa?

- Katse nuorista/ohjattavista valinnan tekijänä **aikuisiin valinnan mahdollistajana ja tukijoina**
- Oletusten, normien, asenteiden ja stereotyyppien tunnistaminen toimintatapojen taustalla ja purkaminen → ajattelun ja toiminnan muutos
- Ei puhuta vain sukupuolesta ja tasa-arvosta vaan yksilöiden välisistä **kaikista** eroista ja yhdenvertaisuudesta (intersektionaalinen ote, sukupuolen moninaisuus)
- Huomio mahdollisuuksiin, ei esteisiin tai ”vääriin” toimintatapoihin
- Toiminnalliset, osallistavat ja tulevaisuusohjauksen menetelmät näkökulmia avaavina lähestymistapoina
- Pohjautuu Purkutalkoot-hankkeessa (2017-2019) tehtyyn selvitystyöhön nuorten sukupuolittuneista ammatinvalinnoista: valintojen veto- ja työntötekijät.

<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/purkutalkoot>

www.tulevaisuusohjaus.fi

Potentiaalihanke.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kehittämistyön pohjana laaja kysely ja haastattelu

Kysely ohjaus- ja opetustyötä tekeville

- Avoin verkkolinkki suomeksi ja ruotsiksi 13.4.–5.6.2020 (Vastaajia 709).
- Vastaajista:
  - **72 %** työskenteli peruskoulussa tai toisella asteella.
  - **22 %** työskenteli muussa ohjauspalveluita tarjoavassa organisaatiossa kuin oppilaitoksessa.
  - Loput työskentelivät korkeakouluissa tai muissa organisaatioissa

Kyselyssä kysyttiin:

- Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevista ohjeistuksista ja niiden käytöstä opetus ja -ohjaustilanteissa
- Yksilöön ja yhteiskuntaan liittyvistä käsitteistä sekä teemoista, jotka voivat nousta esiin opetus- ja ohjaustilanteissa.
- Kyselyistä saatua tietoa syvennettiin haastatteluilla (18 kpl)

Alkukartoituksen perusteella

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja käytännön yhdenvertaisuuden edistämistyö lähes täysin erillisiä asioita
- Käsitteiden ja konkreettisten keinojen tuntemuksessa vaihtelua
- Teemoja ei ole käsitelty riittävästi opinnoissa, eikä niistä järjestetä koulutusta (oppilaitoksissa)
- Vastuu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyöstä jää asioista kiinnostuneelle yksittäiselle työntekijälle, vaikka asia koskee koko oppilaitoksen toimintatapoja ja niiden kehittämistä.

Kyselyn ja haastattelujen tuloksia:

<https://www.potentiaalihanke.fi/category/kysely/>

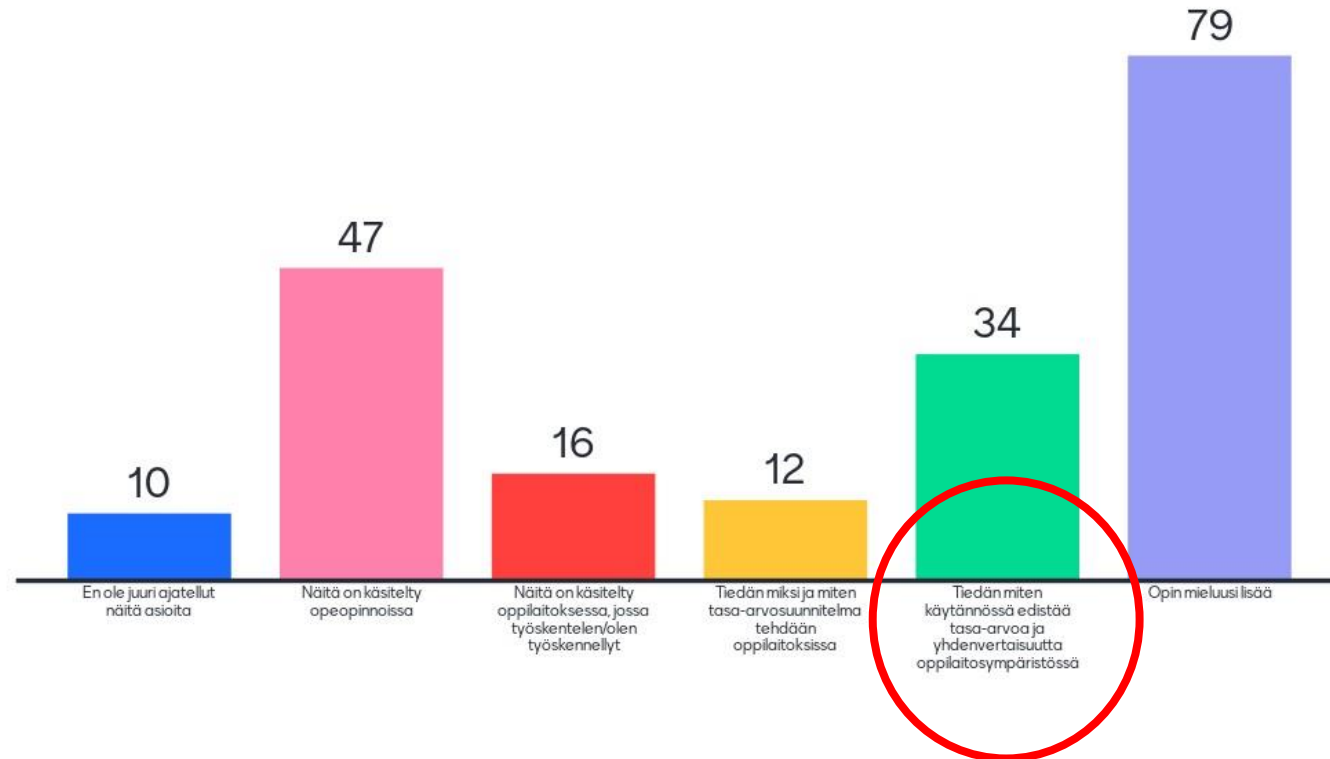
<https://www.potentiaalihanke.fi/category/haastattelut/>

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kuinka tuttuja asioita opetukseen ja oppilaitokseen liittyvät tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat sinulle ovat? Voi valita useita vaihtoehtoja.

Vastaajia 94

Kysely Potentiaalın syksyllä 2021 järjestämässä koulutuksessa opettajan pedagogisten opintojen opiskelijoille

Tieto yksin ei riitä vaan tarvitaan tiedon
muuttumista henkilökohtaiseksi
ymmärrykseksi

Unicefin kysely nuorille 2021

- Yli 40 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista kokee, etteivät opettajat ja aikuiset ymmärrä lasten ja nuorten moninaisuutta ja erilaisia taustoja hyvin.
- Yli puolet vastanneista kaipaavat moninaisuudesta, kuten seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta ja eri etnisistä taustoista, lisää tietoa.
- Iso osa kyselyyn vastanneista nuorista kokee, että koulussa joutuu piilottelemaan omaa identiteettiään. **Noin 40 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista on sitä mieltä, että koulussa ei voi olla oma itsensä.**
- Lähes sama määrä vastanneista kokee, että koulussa joutuu pelkäämään myös kiusaamista.
- Syrjinnän kokemukset, kiusaaminen ja mielenterveyspalvelujen huono saatavuus heikentävät nuorten hyvinvointia.
- Kyselyn mukaan yli puolet nuorista kokee, ettei heitä kuulla heitä koskevien asioiden päätöksenteossa.

Unicefin Näkyviin kampanjaan -liittyvä kysely 2021. Vastaajia yli 1000, 13-18-vuotiasta ympäri Suomea.

<https://www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2021/unicefin-kysely-laes-joka-kolmas-nuori-kokee-ettei-hyvasta-tulevaisuudesta-ole-helppo-unelmoida/>

Potentiaalihanke.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

”Aikuisia on tässä pitäjässä koulupsykologista kuraattoriin, mutta apua on silti vaikea saada. Erilaisuus tekee haavoittuvan, mikä on kokemuksieni mukaan johtanut usein kiusaamiseen.”

“Kouluissa pitäisi panostaa enemmän yhdenvertaisuuteen ja erilaisuudesta puhumiseen.”

Unicefin Näkyviin kampanjan -kyselyn vastauksia 2021

<https://www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2021/unicefin-kysely-lahes-joka-kolmas-nuori-kokee-ettei-hyvasta-tulevaisuudesta-ole-helppo-unelmoida/>

Kouluterveyskysely 2021: syrjivä kiusaaminen

Syrjivä kiusaaminen = yhdenvertaisuuslain tai tasa-arvolain tarkoittamaa syrjintää.

Kaikki sukupuolet yhteensä:

- 28,6 % 8. & 9. luokan oppilaista
- 19,6 % lukiolaisista
- 19,4 % ammattiin opiskelevista

Kiusaaminen kumuloituu usein vähemmistöihin kuuluviin lapsiin ja nuoriin!

Onko sinua kiusattu, syrjitty tai häiritty seuraaviin asioihin liittyen viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana koulussa/oppilaitoksessa tai vapaa-ajalla? 1) Paino, pituus, kehon tai kasvojen piirteet, 2) Ihonväri, 3) Vammaisuus, pitkäaikainen sairaus tai näkyvä oire, 4) Sukupuoli, sukupuolen ilmaiseminen, muunsukupuolisuus, sukupuoliuttomuus, 5) Seksuaalinen suuntautuminen, 6) Kieli, 7) Ulkomainen tausta, romani, saamelainen, 8) Uskonto, uskonnettomuus tai elämäkatsomus, 9) Perhe tai koti (esim. vanhemmat, sisarukset, taloudellinen tilanne, asuinpaikka).

Kouluterveyskysely 2021: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Potentiaalihanke.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kouluterveyskysely 2021: kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana

Kaikki sukupuolet yhteensä:

- 30,2 % 8. & 9. luokan oppilaista (2019: 20,6 %)
- 33,5 % lukiolaisista (2019: 21,9 %)
- 25,4 % ammattiin opiskelevista (2019: 17,5 %)

Kouluterveyskysely 2021: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Potentiaalihanke.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Avaimia muutokseen?

- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen tulee olla koko oppilaitoksen asia ja sitä tulee toteuttaa konkreettisesti, ei vain paperilla. Oppilaitoksen johto avainasemassa. Tarvitaanko myös kannustimia ja sanktiota?
- Tarvitaan myös enemmän keskustelua ohjauksen lähtökohdista, oletuksista ja tavoitteista.
- Opettajat ja ohjaajat haluavat kehittää osaamistaan haastavien ja monimutkaistenkin aiheiden käsittelyssä, mutta kuka vastaa osaamisen kehittämisestä ja resursseista?
- Pelko epäonnistumisesta ja väärin tekemisestä voi johtaa ”hankalan” aiheen ohittamiseen ja yksilön näkymättömäksi tekemiseen. Tarvitaan lisäkoulutusta.
- Onko monesti tiedon tai käytäntöjen puuttumisen sijasta kyse kohtaamisosaamisen ja dialogitaitojen puutteesta? Osaammeko asettua toisen asemaan ja ottaa huomioon kokemusmaailman.

Yhdenvertainen opetus ja ohjaus opiskelijan polun varrella -malli

Riikka Michelsson, lehtori & Mervi Pasanen, lehtori, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu

Malli löytyy hankkeen sivuilta:
<https://www.potentiaalihanke.fi/materiaalit/>

Yhdenvertainen opetus ja ohjaus opiskelijan polun varrella

Yhdenvertainen opetus ja ohjaus opiskelijan polun varrella

Tauko 10 min, jatkuu 13.40

Paneelikeskustelu:

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus opetuksessa ja ohjauksessa – huomioita nykytilasta ja tulevaisuudesta

Keskustelemassa:

- Mia Teräsaho, kehittämispäällikkö (THL)
- Sinikka Aapola-Kari, tutkimusjohtaja (Nuorisotutkimusverkosto)
- Anne-Mari Souto, yliopistonlehtori (UEF)

Mitä omasta mielestäsi olisi tulevaisuudessa tärkeää huomioida tai kehittää ohjauksessa ja opetuksessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kysymyksissä?

Kirjoita Mentimeteriin 1-3 asiaa

Osoite ilmestyy myös chatiin:
<https://www.menti.com/ohm6zgzb5m>

Mitä omasta mielestäsi olisi tulevaisuudessa tärkeää huomioida tai kehittää ohjauksessa ja opetuksessa taylor-kysymyksissä?

Koulutusta tarjolla!

Potentiaalin aamukahvit: Myytit myttyyn! Uskomuksia ja oletuksia koulutus- ja uravalinnoista

- Perjantai 3.12. klo 9–10

Potentiaalin toiminnalliset koulutusiltapäivät:

- To 2.12. klo 13–16: Oppilaitosten toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu – miten ja miksi?
- to 9.12. klo 13–16: Menetelmiä reppuun – välineitä oppilaitosten yhdenvertaisuustyön tueksi

Lisätietoa ja ilmoittautuminen: <https://www.potentiaalihanke.fi/aamukahvit-ja-koulutusiltapaivat-2021/>

Seuraa hanketta!

- Jatkoa luvassa keväällä 2022
- Seuraa hanketiedotusta, tilaa uutiskirje:
<https://www.potentiaalihanke.fi/yhteystiedot/tilaa-uutiskirje/>

Potentiaalihanke

PotentiaaliH

- Tilaa koulutus omaan työyhteisöosi tai alueen toimijoille 2021:
Yhteyshenkilö:
Sari Miettinen
etunimi.sukunimi@utu.fi

Riko kaava.

┌ **Potentiaali** ─┐

Kiitos.

www.potentiaalihanke.fi

Potentiaali

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020